

بشده ظرافت برت
ظرافت باليله قار شوب يوغر لشدن

پرويرن معرفت حيه
معرفتا ليكله النمشدن

حكايت درویش صادق و پادشاه ظالم
برطوغر و درویشك به ظالم پادشاهله اولن حكايه سيذر

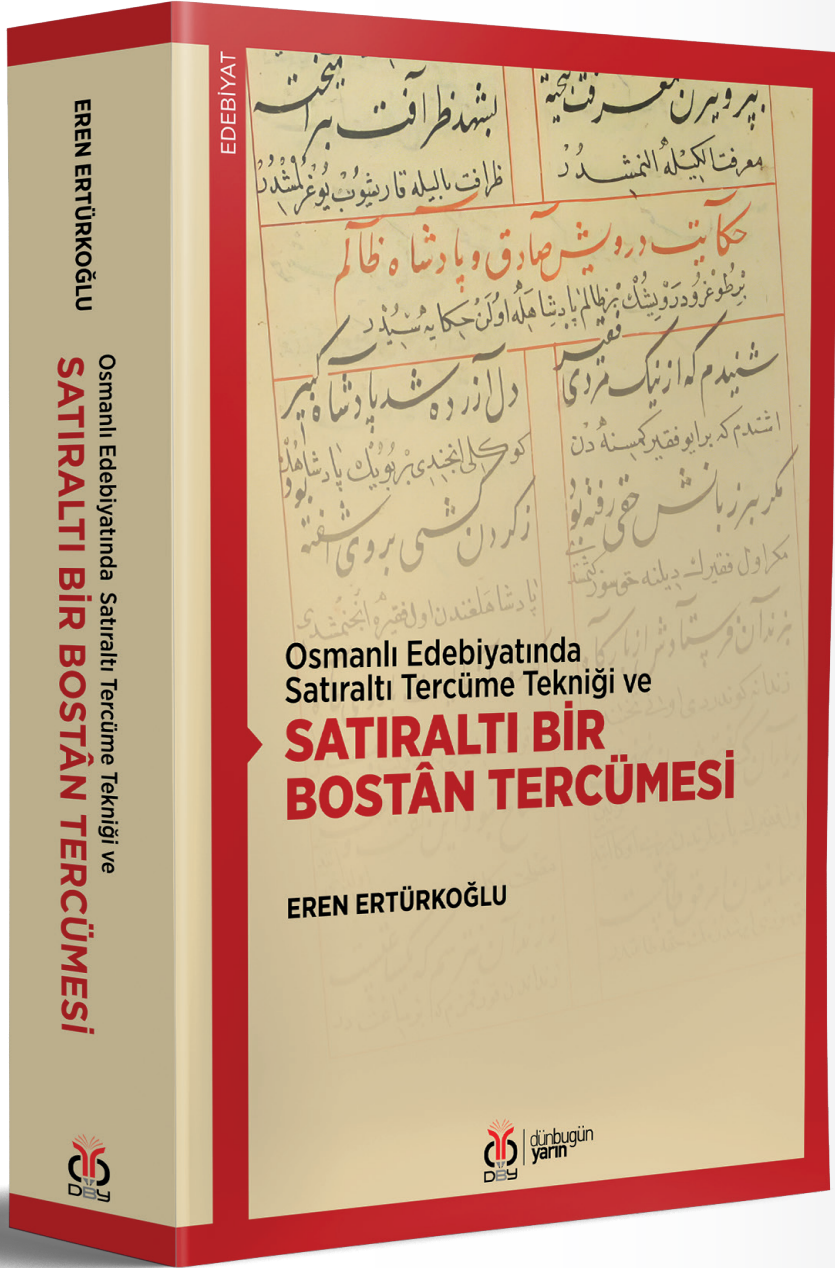
دل ازده شد پادشاه پير
كو حكايتي بخندي بر بويك پادشاهك
ز كردن شي بروي شفته

شنيدم كه از نيك مردی
اشدم كه براي فقير كسنه دن
مگر بزر باش حق رفه بود
مكراول فقيرك ديلنه حق سوزگشته

Osmanlı Edebiyatında
Satıraltı Tercüme Tekniği ve

SATIRALTI BİR BOSTÂN TERCÜMESİ

EREN ERTÜRKOĞLU

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 365

Edebiyat: 184

ISBN 978-625-6769-89-2

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2024

Yazar:

Eren Ertürkoğlu

Kitap Editörü:

Uğur Öztürk

Dizi Editörü:

Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Repro Bir Matbaacılık

(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Osmanlı Edebiyatında Satıraltı Tercüme Tekniği ve Satıraltı Bir Bostân Tercümesi

Yazar: Eren Ertürkoğlu (Dr.), Editör: Uğur Öztürk (Dr. Öğr. Üyesi)

İstanbul : DBY Yayınları, 2024.

508 s. ; 16,0 x 23,5 cm (DBY Yayınları ; No. 365)

ISBN 978-625-6769-89-2

1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Sadî-i Şîrâzî 4- Bostân Tercümesi

Bu kitap, Prof. Dr. Mücahit Kaçar danışmanlığında hazırlanan "Osmanlı Edebiyatında Satıraltı Tercüme Tekniği ve Satıraltı Bir Bostân Tercümesi" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz.....	9
Kısaltmalar Listesi.....	11
Çeviri yazı Alfabeti.....	12
Giriş.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI EDEBİYATINDA TERCÜME GELENEĞİ VE SATIRALTI TERCÜME TEKNİĞİ

1. İslam Dünyasında Tercüme Anlayışı.....	21
2. İslâm Dünyasında Tercüme Teorileri.....	24
2.1. Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb el-Câhiz el-Kinânî'nin Tercüme Teorisi.....	24
2.2. Huneyn b. İshak'ın Tercüme Teorisi.....	26
2.3. Abdülkâhir el-Cürcânî'nin Tercüme Teorisi.....	27
2.4. Salâhuddîn Halîl b. Âybek es-Safedî'nin Tercüme Teorisi.....	27
3. Osmanlı Dönemi Tercüme Anlayışı.....	28
3.1. Nergisi'nin Tercüme Yaklaşımı.....	28
3.2. Aydınlı İshak Hocası Ahmed Efendi'nin Tercüme Yaklaşımı.....	29
3.3. Manastırlı Mehmed Rifat'ın Tercüme Yaklaşımı.....	33
4. Osmanlı Edebiyatında Satıraltı Tercüme Tekniği.....	37
4.1. Satıraltı Tercüme Tekniğine Dair.....	37

4.2. Satıraltı Tercüme Tekniğinin Kullanıldığı Metinlere Göre Amaçları ve İşlevleri	39
4.2.1. <i>Kur'ân-ı Kerîm</i>	39
4.2.2. Sözlük	47
4.2.3. Fıkıh Kitapları.....	57
4.2.4. <i>Kasîde-i Bürde</i> ve Diğer Bazı Kasîdeler	61
4.2.5. <i>Bostân, Gülistân, Pend-nâme</i> Gibi Eserler	71
4.2.6. Medrese Kitapları.....	81
4.2.7. “Metinleştirilmiş” Satıraltı Tercüme	84
4.2.8. Satıraltı Tercüme Görünümlü Metinler.....	88
4.3. Satıraltı Tercüme Teknik Özellikleri.....	93
4.3.1. Sayfa Düzeni.....	93
4.3.2. Yazı Boyutu	97
4.3.3. Yazı Stili ve Çok Yazarlılık.....	99
4.3.4. Çok Dillilik	105
4.3.5. İmlâ Hassasiyeti	107
4.3.5.1. Harekeleme.....	109
4.3.6. Mürekkep Rengi.....	112
4.3.7. Satırüstü Tercüme	114

İKİNCİ BÖLÜM

SATIRALTI BİR BOSTÂN TERCÜMESİ

1. Müstensih ve Nüsha Hakkında	119
2. Nüshanın İmlâ Özellikleri.....	128
3. Dil İncelemesi.....	133
4. Tercüme Usûlü.....	142
4.1. Kaynak Dilin Sözdizimine Göre Tercüme	143
4.2. Hedef Dilin Sözdizimine Göre Tercüme.....	145
4.3. Anlam Tercümesi.....	147
4.4. Tercüme Açıklamaya Yönelik Eklemeler Yapma	148
4.4.1. <i>Ya'nî</i> ile Kurulan Eklemeler.....	148
4.4.2. <i>Ki</i> Sözcüğüyle Kurulan Eklemeler.....	152
4.4.3. <i>Ve</i> Bağlacıyla Kurulan Eklemeler	152
4.4.4. Anlamı Tamamlayıcı Eklemeler.....	153

4.5. Kaynak Metinden Ödünç Alma	155
4.6. Kaynak Metinden Çıkarma.....	156
5. Tercüme Yanlışları/İstinsah Hataları	157
6. Muhteva	158
7. Çeviribilimsel İnceleme	187
7.1. Eugene Nida'nın Eşdeğerlik Kuramı ile <i>Bostân</i> 'ın Satıraltı Tercümesine Bir Bakış.....	187
7.1.1. Biçimsel Eşdeğerlik.....	188
7.1.2. Devingen Eşdeğerlik	189
7.1.3. Uygulama	190
7.2. <i>Satıraltı Bostân Tercümesi</i> Yerli mi Yabancı mı?	197

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTÂB-I BÜSTÂN

TERCEME

METİN	207
Sonuç	493
Kaynakça	499

Önsöz

Tercüme tarihi içerisinde en eski tercüme tekniklerinden biri kabul edilen satırlı tercüme tekniği, Osmanlı edebiyatı içerisinde öncelikle *Kur'ân-ı Kerîm*'in tercümesinde kullanılan bir teknik olması yönüyle mühim bir yere sahiptir. *Kur'ân-ı Kerîm*'in tercümesi için bu tekniğin kullanılmasının sebebi, kaynak metnin hem mana hem de lafzının -özellikle eski dönemlerde- ancak bu teknik yardımıyla korunabilecek olmasından ve kaynak metin ile hedef metnin aynı sayfa üzerinde yer almasıyla da hesabı verilebilecek bir tercüme pratiği ortaya koymasından ileri gelmektedir. *Kur'ân-ı Kerîm*'in tercümesinde bu tekniğin kullanılmasının yanı sıra yabancı bir dilin öğrenilmesi amacıyla da bu tekniğin kullanıldığı görülmektedir. Nitekim Osmanlı Dönemi'nde üslubundaki sadelik ve anlaşılabilirlik ile muhtevastaki öğreticilik yönüyle hem okunan hem de Farsça öğrenmek için kullanılan bir metin olan Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Bostân*'ı satırlı tercüme tekniğinin görüldüğü metinlerden birisidir.

Tercüme tarihi içerisinde ortaya konan tercüme pratikleri hakkında genel olarak "satırlı tercüme tekniğinin iptidai bir yöntem olduğu" söylemi yaygındır. Eğer iptidailik bir şeyin başlangıcı, ilki gibi bir anlama gönderme yapıyorsa kabul edilebilir; fakat iptidailik ilkel, gelişmemiş, tekâmül etmemiş gibi bir anlamı kast ediyorsa bu söylemin satırlı tercümeli metinler üzerinde detaylı inceleme ve analizler yapılmaksızın ortaya atılmış yüzeysel bir söylem olduğu belirtilmelidir. Çünkü sadece *Kur'ân-ı Kerîm* ve *Bostân* gibi metinlerin satırlı tercüme tekniğiyle oluşturulmuş tercümeleri dahi kaynak metni koruma ve dil öğretimi amaçlarına hizmet etmesi yönüyle iptidailik yakıştırmasının haksız olduğunu ispat etmektedir.

Osmanlı edebiyatı içerisinde satırlı tercüme tekniği ile hazırlanmış ve daha önce çalışılmamış bir *Bostân* tercümesinin metnini verdiğimiz bu çalışmada, tercüme metninin yanı sıra bu tercümenin dil, imlâ, muhteva, tercüme usulü gibi yönleri ile eski Türk edebiyatında tercüme ile ilgili çalışmalarda örneği pek olmayan bir uygulama olarak çeviribilim kuramcılarında Eugene Nida'nın biçimsel ve devingen eşdeğerlik kavramlarına odaklanan kuramı ile Lawrence Venuti'nin

mütercimim tercümesinde görünür veya görünmez olmasına odaklanan kuramı eşliğinde *Satıraltı Bostân Tercümesi*'nden kesitler alınarak çeviribilimsel bir inceleme de yapılmıştır.

Bu çalışmamız, birçok eksiğine rağmen eski Türk edebiyatı ve çeviribilim alanları içerisinde satıraltı tercüme tekniğiyle hazırlanmış metinleri bir araya getirip özelliklerini belirlemeye yönelik ilk çalışma olma gayretiyle ortaya konmuştur. Çalışmada, *Satıraltı Bostân Tercümesi*'nin örnekliğinden yola çıkılarak Osmanlı edebiyatı içerisinde satıraltı tercümeli metinlerin türlerine, bu metinlerin hangi amaç ve işlevler doğrultusunda satıraltı tercüme tekniğiyle tercüme edildiğine ve satıraltı tercümeli metinlerin teknik özelliklerinin neler olduğunun tespitine çalışılmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında ilgi ve desteğini üzerimde gördüğüm, çalışmamın nihayete ermesinde en büyük pay sahibi olan danışman hocam Prof. Dr. Mücahit Kaçar'a; çalışma konusunun belirlenmesinde ve diğer aşamalarında yol gösterici olan Prof. Dr. Sadık Yazar'a; çalışmamın tamamlanmasında önemli katkılar sunan Prof. Dr. Mustafa Balcı'ya; çeviribilim perspektifiyle sunduğu katkılarla çalışmaya farklı gözle bakabilmemi sağlayan Prof. Dr. Cemal Demircioğlu'na ve çalışmamı dikkatle okuyarak eksiklerimi görmemi sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Fatih Odunkıran'a teşekkür ederim. Yüksek lisans döneminden itibaren gerek ilmî gerek teknik manada yardımını gördüğüm Dr. Öğr. Üyesi Uğur Öztürk'e; sunduğu rahat çalışma imkânı ve zengin kaynaklarıyla İSAM'a, yazma eserlerden yararlanmamıza imkân veren tüm yazma eser kütüphanelerine teşekkürü borç bilirim. Tüm bu yoğun çalışma döneminde yanımda olup maddi ve manevi desteğiyle beni destekleyen aileme ve eşime; son olarak titiz ve dikkatli çalışmalarımı yayına hazırlayan DBY Yayınlarına teşekkür ederim.

Eren ERTÜRKOĞLU
İstanbul, 2024

BİRİNCİ BÖLÜM

Osmanlı Edebiyatında Tercüme Geleneği ve Satıraltı Tercüme Tekniği

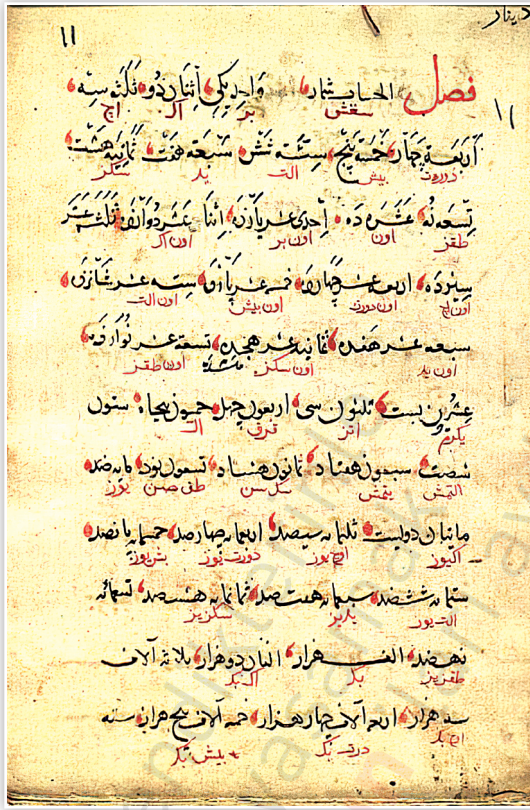
Müstakil bir medeniyet olmakla birlikte İslâm Medeniyeti'nin de bir parçası olan Osmanlıların ortaya koyduğu tercüme geleneğinin bir "gelene-ek" olacak şekilde oluştuğu görülmektedir. Yani Osmanlıların üretmiş oldukları tercüme anlayışı ve pratikleri, İslâm tercüme birikiminden bağımsız düşünüldüğünde "gelenek" kavramının içi boşalacak, köksüz ve dayanaksız bir kavram olarak kalacaktır. Bundan dolayı aşağıdaki başlıklarda ana hatlarıyla İslâm dünyasındaki tercüme faaliyetleri ile üretilen bazı tercüme teorileri tanıtılmaya çalışılacaktır. Ardından gelen başlıklarda ise Osmanlıların tercüme konusunda sıfırdan bir üretim yapmadıkları, İslâm medeniyeti ile bir parça-bütün ilişkisi içinde oldukları, İslâm dönemi tercüme teorilerinin izinden yürüdükleri gösterilmeye çalışılacaktır.

1. İslam Dünyasında Tercüme Anlayışı

Medeniyet ve kültürlerin birbirleriyle karşılaşp temas kurmaları sırasında birikim ürünü eserlerin karşılıklı nakledilmesi yoluyla tercüme hareketleri oluşmaktadır.¹ Bu tercüme hareketleri medeniyetlerin uyanış devirlerine geçme aşamalarında önemli bir rol oynamaktadır. Söz gelimi Eski Yunan uyanışı Anadolu, Fenike, Mısır tercümeleleriyle; Türk Uygur uyanışı Hint, İran, Nasturi tercümeleleriyle; İslâm uyanışı Yunan (Nasturi, Yakubi), Hint tercümeleleriyle; yeni Garp uyanışı İslam (Türk, Arap, Acem), Yahudi, Yunan tercümeleleriyle mümkün olmuştur.² Özellikle şu üç büyük tercüme hareketi medeniyet tarihinde büyük önem taşımaktadır:

¹ Muhittin Macit, "Tercüme Hareketleri", *DİA*, C. 40, İstanbul: TDV, 2011, s. 498.

² Hilmi Ziya Ülken, *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020, s. 5.

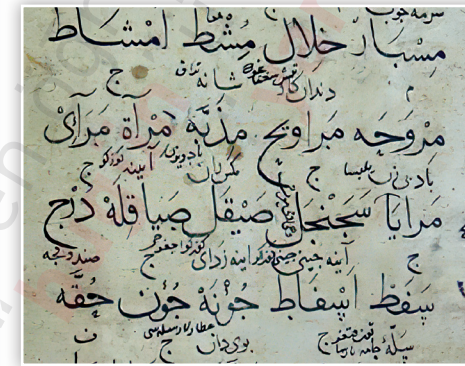
Kitâbü Lugati 'Arabîyyeti el-Mütercem bi'l-Fârisî (Bahşayış Lugati), Süleymaniye Ktp. Fatih 5178, s. 11^a.

Türkçe sözlük tarihinin önemli eserlerinden biri de Zemahşerî (ö. 538/1144)'nin *Mukaddimetü'l-Edeb*'idir. Eserin telif tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte sunulduğu hükümdar olan Harezmi hükümdarı Atsız b. Muhammed b. Anuş Tigin'in 1127-1156 yıllarında hüküm sürdüğü, Zemahşerî'nin de 1144'te öldüğü dikkate alınrsa eserin 1128-1144 yılları arasında yazılmış olduğu düşünülebilir. Müellif nüshası elde olmayan eserin daha sonra pek çok istinsahı yapılmıştır. Yapılan istinsahlarla birlikte nüsha ağı çok genişletilmiş, bu nüshalarda Arapça metin altına Harezmi Türkçesi, Harezmi, Farsça, Moğolca, Çağatayca, Osmanlıca gibi çeşitli dil ve şiveler yazılmak suretiyle hedef metin dilinin sayısı da artırılmıştır. Ancak en eski tarihli nüshaların satıraltı Harezmi Türkçesi ve Farsça tercümeli olanlar olduğunu belirtmek gerekir.¹ Bir sözlüğün bu kadar çok işlenmesinin yahut işlenebilir olmasının temel sebebi muhtemeldir ki kaynak metin dilinin günlük kullanıma uygun kelimelerden seçilmiş olması ile sözlük tekniğinin satıraltı tercüme şeklinde oluşturulmasıdır.

¹ Nuri Yüce, *Mukaddimetü'l-Edeb*, Ankara: TDK Yayınları, 2014, s. 8.

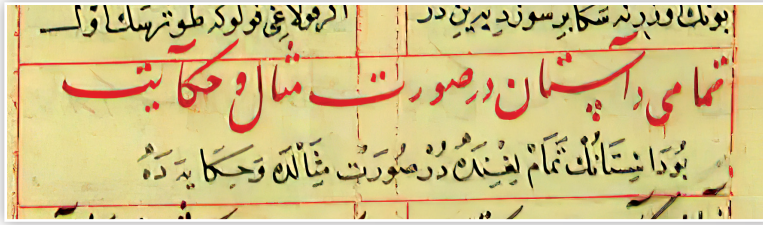

Zemahşerî, *Mukaddimetü'l-Edeb*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail 674, s. 27^a.

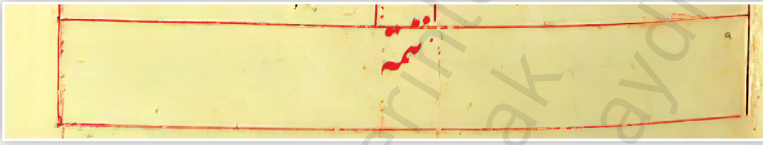

A.e., s. 27^a: Görselden ayrıntı.

Görseldeki *Mukaddimetü'l-Edeb* nüshası üç dilli bir nüshadır. Kaynak metin Arapça, altında Farsça ve onun altında da Türkçe olacak şekilde oluşturulmuştur. Ancak bazı kelimelerde ise Türkçe kısım Arapça ile Farsça arasına da yazılmıştır. Kaynak metin büyük boyutlu hedef metin/ler ise küçük boyutlu olarak yazılmıştır. Bazı kelimelerin alt kısımlarında ise kelimelerin karşılığını vermek yerine birtakım kısaltmalara başvurulduğu görülmektedir. Bu durum satıraltı tercüme

Kitab-ı Bostân - Terceme, s. 20^b.

Tercüme edilen nüshada 129^a sayfasında “Temmet” başlığı verilerek yine hikâyenin bitimine başlandığı belirtilmiştir. Yusufî’nin neşrinde bu tarz bir uygulamanın yer almadığı görülmektedir.

A.e., s. 129^a.

Her iki nüshada da yer alan hikâyeler -başlıksız da olsalar- nicelik bakımından birbiriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Yaptığımız incelemeye göre tercüme edilen nüshada olup da Yusufî’nin metninde tespit edilemeyen 3 hikâye vardır: *Bostân Tercümesi*’nde 4^a sayfasında yer alan “Hikâyet be-ṭarîk-i meşel” başlıklı hikâye; 65^a-66^a sayfaları arasında yer alan “Güftâr ender-kerem-i merdân” başlıklı hikâye ve 98^b sayfasında yer alan “Hikâyet-i pezer bâ-peser” başlıklı hikâyelerdir.

Her iki eserde de “hikâyet” şeklinde genel bir adlandırmanın daha sık yer aldığı görülmektedir. Bunun haricinde müstakil isimlendirmeler de mevcuttur. Metinler arasında ortak başlıkların olmasının yanı sıra farklı başlıklar verildiği de görülmektedir:

Yusufî’nin metninde “Hikâyet-i pâdişâh-ı Gür bâ-rüstâyî”, “Hikâyet-i dervîş bâ-rübâh” isimli hikâyeler *Satırlı Bostân Tercümesi*’nde 44^a ve 72^a sayfalarında aynı adla yer almakta; Yusufî’de “Hikâyet-i Me’mûn bâ-kenîzek” isimli hikâye *Bostân Tercümesi*’nde Hikâyet-i Me’mûn u kenîzek u âgâh kerd-en-i ‘ayb-ı ü” şeklinde genişletilerek geçmektedir. Yusufî’nin neşrinde sadece hikâyet olarak adlandırılan bazı hikâyelere *Satırlı Bostân Tercümesi*’nde başlıkların verildiği görülmektedir. *Satırlı Bostân Tercümesi*’nde 142^b-143^a sayfaları arasında yer alan “Hikâyet-i hâcî vü şâne-i ‘âcî” isimli hikâye Yusufî’nin neşrinde s. 138’de yer almakta olup sadece “Hikâyet” başlığı ile adlandırılmıştır. Bazı hikâyelerin ise Yusufî’nin metninde başlıklandırılmadan verildiği görülmektedir. *Satırlı Bostân Tercümesi*’nde 13^a-15^a sayfalarında yer alan “Pend dâden-i Hüsrev Şîrûye-râ” isimli hikâye Yusufî’nin neşrinde s. 56-57’de herhangi bir başlık verilmeksizin yer almaktadır.

Yusufî’nin neşri ile tercüme edilen nüshanın hikâyelerinin tertiplenişi de büyük oranda benzerlik göstermektedir. Müstensihlerin, dış çerçeve ve iç çerçeve sayılabilecek bölüm ve hikâyelerin tertibinde mutabık olmaları önemli bir husustur. Bunun yanı sıra tercüme edilen nüshada yer alan bir hikâyede açık bir sıralama farklılığı görülmektedir. *Satırlı Bostân Tercümesi*’nde 102^a-103^a sayfaları arasında “Hikâyet-i Haccâc bâ-yekî nik-merd” ismiyle yer alan hikâye Yusufî’nin neşrinde s. 80-81’de bazı beyitler farklı olarak “Hikâyet-i Haccâc-ı Yûsuf” ismiyle yer almaktadır. Tercüme edilen nüshada “Aşk” bölümünde yer alan bu hikâye Yusufî’nin neşrinde “Adl” bölümünde yer almaktadır. Hikâyenin muhtevasına bakıldığında “Adl” bölümü içerisinde yer almasının daha uygun görüldüğü söylenebilir.

Tablo 2.5.: *Satırlı Bostân Tercümesi* içerisinde yer alan ana bölümlerin genel çerçevesi

Bölüm İsimleri	Bölüm-Başlık Sayısı	Geçtiği Beyitler	Beyit Sayısı
Adalet, İhsaf ve Tedbir	55	204-1223	1020
İhsân	38	1224-1749	526
Aşk	32	1750-2165	416
Tevazu	33	2166-2694	529
Rıza ve Teslim	19	2695-2898	204
Kanaat	15	2899-3067	169
Terbiyet	32	3068-3521	454
Şükür	15	3522-3796	275
Tevbe	24	3797-4138	342
Münacat ve Hatm-i Kitab	5	4139-4246	108

Tablo 2.6.: Gulam Hüseyin Yusufî’nin neşri ile *Satırlı Bostân Tercümesi*’nin başlıklar üzerinden içerik karşılaştırması

Gulam Hüseyin Neşri	Satırlı Bostân Tercümesi
کتاب سعدي نامه Kitab-ı Sa’ dî-nâme	کتاب بوستان Kitab-ı Bostân
في نعت سيد المرسلين عليه الصلوة والسلام Fî na’ ti seyyidü’l-mürselin ‘aleyhi-ş-şalâtu ve’s-selâm	در نعت سيد المرسلين Resûlullahuñ evsâfin ve ahlâkıñ beyân ider.
در سبب نظم کتاب Der-sebeb-i nazm-ı kitâb	اندر سبب نظم کتاب Kitâbuñ te’lifinün sebebini beyân ider.
ابوبکر بن سعد بن زنگی Ebû Bekr b. Sa’ d b. Zengî	در محامد پادشاه اسلام اتابک ابوبکر بن سعد Pâdişâh-ı İslâmuñ medhindedür ki Sa’ d oğlı Ata Beg Ebûbekrdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTÂB-I BÜSTÂN Terceme

METİN

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

کتاب بوستان
ترجمه

Kitāb-ı Būstān
Terceme

حکیم سخن در زبان آفرین	به نام خداوند جان آفرین	
Hakīmdür ki hikmetiyle sözi dilde yaradıcıdır.	[1 ^b] Cān yaradıcı Allāhuñ adıyla başladım dimekdür;	1. ¹
کریم عطابخش پوزش پذیر	خداوند بخشندهی دستگیر	
eylükler idici Kerīmdür dañi ‘özür kabül idicidir.	Esirgeyici tañındur ve düşmüşleruñ elin tutucudur;	2.
بهر در که شد هیچ عزت نیافت	عزیزی که هر کز درش سر نیافت	
her kañkı қаpuya ki vardı hiç ‘izzet bulmadı.	Bir ‘azızdür ki her kim anuñ қаpusından baş dönderdi;	3.
به درگاه او بر زمین نیاز	سر پادشاهان گردن فراز	
anuñ қаpusında hācet dilenek yeri üzerindedür.	Boynı yüce olan pādişāhlaruñ başı;	4.
نه عذرآوران را براند به جور	نه گردن کشان را بگیرد به فور	
ne dönüp ‘özür ve tevbe idenleri cevri ile sürer.	Ne ol boyun çekenleri bir uğurdan tutar;	5.
چو باز آمدی ماجرا در نوشت	وگر خشم گیرد بکردار زشت	
çün dönüp tevbe ve istiğfār ide günāhdan ‘afv ider.	Eger hışm ide қulunuñ çirkin işine ve sözine;	6.
کی از دست قهرش امان یافتی	اگر بر جفا پیشه بشتافتی	
қақан anuñ қаñrı elinden kimse hālāş bulaydı.	Eger zulm iden zālīmüñ intikāmına ıveydi;	7.
پدر بی گمان خشم گیرد بسی	وگر با پدر جنگ جوید کسی	
babası şübhesiz aña hışm ider çoқluk.	Eger babasıyla ceng itmek isteye bir kimse;	8.

¹ Satıraltı tercüme pratiğinin şekli özelliğini yansıtmak amacıyla Arap harfli kaynak metnin altına Latin harfli Türkçe metin yazılmıştır. Bundan dolayı Türkçe hedef metin sağdaki sütundan soldaki sütuna doğru okunmalıdır.

شود شاه لشکرکش از وی بری	وگر ترک خدمت کند لشکری	
olurleşker çekici pâdişâh andan berî.	Eger bir sipâhî hîdmet terkin eylese;	9.
چو بیگانگانش براند ز پیش	وگر خویش راضی نباشد ز خویش	
yâdlar gibi redd ider anı öhinden kıvar.	Eger hîşm râzî olmaya kendü hîşmından;	10.
عزیزش ندارد خداوندگار	وگر بنده چابک نباشد به کار	
anuñ gibi kulu 'azîz tutmaz efendisi.	[2 ^a] Eger bir kul hîdmete çâpük varup gelmeye;	11.
بفرسنگ بگریزد از تو رفیق	وگر بر رفیقان نباشی شفیق	
bir ferseng menzil kaçar senden yoldaşuñ.	Eger yoldaşlaruñ ile hoşça olmazsañ;	12.
بعضیان در رزق بر کس نیست	ولیکن خداوند بالا و پست	
günâh itmek ile kimsenuñ üzerine rızq kıpusu bağlamaz.	Ammâ ol yerleri ve gökleri yaradan tañrı;	13.
برین خوان یغما چه دوست	ادیم زمین سفره عام اوست	
bu sofrada kâfir müsülmân.	Yiryüzi anuñ ni' metinüñ sofrasıdır;	14.
که سیمرخ در قاف قسمت خورد	چنان پهن خوان کرم گسترده	
ki simurğ kuşu Kâf Tağında ol sofradan rızq yer.	Şuncalayın inlü kerem sofrasın döşedi;	15.
وگر چند بی دست و پایند و زور	مهیاکن روزی مار و مور	
eger ne kadar elsüz ve ayakşuz ve tağatsız dañi olursa.	Hâzırlayıcıdır ilanüñ ve kıarıncanuñ rızqlarını;	16.
که دارای خلق است و دانای راز	کریم کرم گستر و کارساز	
ki halkuñ tañrıdır ve cemî'î gizlüleri bilicidir.	Bir kerîmdür ki kıullarına işi eylük itmekdür ve iş düzicidir;	17.
که ملکش قدیم است و ذاتش غنی	مر او را رسد کبریا و منی	
ki zîrâ anuñ mülki kadîmdür ve zâtı dañi ğanıdır.	Oña irişür ve aña lâyıkdur ululuk ve benlik;	18.
غنی ملکش از طاعت جن و انس	بری ذاتش از تهمت ضد و جنس	
ġanıdır anuñ mülki dañi cin ve insüñ ta'atinden.	Kıurtılmışdur anuñ zâtı oña beñzemek töhmetinden;	19.
بنی آدم و مرغ و مور و مگس	پرستار امرش همه چیز و کس	
âdemoğlanı ve kıuş ve kıarıncı ve sıjek.	Anuñ emrinüñ ta'pucısıdır her nesne ve her kimse;	20.
گنه بیند و پرده پوشد بحلم	دو کونش یکی قطره از بحر علم	
kıullarınüñ günâhını görür girü örter yavaşlıġ-ıla.	İki cihân bir kıatredür anuñ 'ilmi deñizinde;	21.
یکی را به خاک اندر آرد ز تخت	یکی را به سر برنهد تاج بخت	
birisini topraġa bıraġur tahtdan.	[2 ^b] Birisinüñ başına devlet ta'cin kıor;	22.
گلیم شقاوت یکی در برش	کلاه سعادت یکی بر سرش	
yaramazlıġ libâsını birinüñ eġnine geydürür.	Eylük külahını birinüñ başı üzere ider;	23.
گروهی بر آتش برد ز آب نیل	گلستان کند آتشی بر خلیل	
Fir' avnuñ ' askerini Nil Deñizi şuynuñ odına bıraġur.	Odi gülistân ider İbrâhîm peyġambere 'aleyhi 's-selâm;	24.

ور این است توفیق احسان اوست	گر آن است منشور فرمان اوست	
ve ger İbrâhîm peyġamber aħvâlidür girü anuñ luţfi ihsânı nişâındur.	Eger bu Fir'avn aħvâli ise anuñ emri hükmidür;	25.
هم او پرده پوشد به آلاى خود	پس پرده بیند عملهای بد	
girü ol perde ile örter kendü ululuġıyla.	Perde ardında yaramaz 'amelleri görür;	26.
بمانند کروییان صم و بکم	به تهدید اگر برکشد تیغ حکم	
kıalurlar melâ'ike-i muķarrebîn saġır ve dilsüz olup.	Eger celâl yüzinden hüküm kıılıncın çeker olursa,	27.
عزازیل گوید نصیبی برم	وگر در دهد یک صلاى کرم	
şeytân dañi âhiretde rahmet ümmizın iderin dir.	Eger vire cemâl yüzinden bir kerem şalâsını;	28.
بزرگان نهاده بزرگی ز سر	بدرگاه لطف و بزرگیش بر	
olan ulular kıomuşlardur başlarından ululuġı.	Anuñ luţfi ve ululuġı dergâhında ondan ġayırı;	29.
تضرع کنان را به دعوت مجیب	فروماندگان را برحمت قریب	
yalvarıcılaruñ dañi du'âsını kıabül idicidir.	'Aciz kıalmışlara rahmet etmekle yakındur;	30.
به اسرار ناگفته حلمش خبیر	بر احوال نابوده علمش بصیر	
dañi söylenmemiş gizlülere anuñ hîlmi ġabîrdür.	Olmamış ġâllere anuñ 'ilmi görıcidir;	31.
خداوند دیوان روز حسیب	بقدرت نگهدار بالا و شیب	
şoru ġesâb gününüñ ġüdavendidür şâñibidür.	Kıudretiyle şaġlar yerleri ve gökleri;	32.
نه بر حرف او جای انگشت کس	نه مستغنی از طاعتش پشت کس	
ne anuñ ġarfı üzere kimsenuñ barmaġı kıonmuşdur.	[3 ^a] Ne anuñ ta'atinden kimsenuñ arķası müstaġnidür;	33.
بکلک قضا در رحم نقش بند	قدیمی نکوکار نیکی پسند	
ķazâsı ve kıaderi kıalem ile rahimlerde şüret bağlayıcıdır.	Bir kadîmdür eyü işlü ve eyülüġi begenicî;	34.
روان کرده گسترده گیتی بر آب	ز مشرق بمغرب مه و آفتاب	
yürütmüşdür ve döşemişdür 'âlemi şu üzere.	Maşrıkdan maġribe dek ay ile güneşi;	35.
چو سجاده نیک مردان بر اب	چو می کسترانید فرش تراب	
gerçek erenlerüñ seccâdesi gibi kı şu üzerine döşerler.	Çünki yiryüzünüñ ferşini döşemişdür;	36.
فرو کوفت بر دامنش میخ کوه	زمین از تب لرزه آمد ستوه	
anuñ etegine mıhladı taġdan mıhlar dimekdür.	Yiryüzi ditremek istemesinden 'aciz olıcaġ;	37.
که کردست بر آب صورتگری	دهد نطفه را صورتی چون پری	
ki eylemişdür bir kıatre şuda naķķaşlıġ.	Virür nütfeye bir şüret perî şüreti gibi;	38.
گل و لعل در شاخ فیروزه رنگ	نهد لعل و پیروزه در صلب سنگ	
la'ı renklü güli dañi yaradır firuze renklü budakda.	Kıor la'ı ve pîrûze taşuñ kıarında ya'ni yaradır;	39.
ز صلب افتد نطفه‌ای در شکم	ز ابر افکند قطره‌ای سوی یم	
ata bilinden düşürür şehveti ana rahmine.	Bulutdan bıraġur bir kıatreyi deñizden yaña;	40.

وز این دلبری سرو بالا کند	از آن قطره لولوی لالا کند	
bu nutfeden ki şehvetdür dilber-i serv-bālā eyler.	Ol kaçreden kudretiyle ıldırayıcı incüler ider;	41.
که پیدا و پنهان به نزدش یکیست	بر و علم یک ذره پوشیده نیست	
ki āşikār ve gizlū anuñ yanında hep birdür.	Oña bir zerre ‘ilmi örtülü degüldür cemī’ in bilür;	42.
که داند جز او کردن از نیست هست	بامرش وجود از عدم نقش بست	
kim bilür ondan ğayrı yoğdan varı var eylemek.	Anuñ emriyle ‘ālem yoğlukdan şüret bağladı;	43.
وز انجا به صحرای محشر برد	دگر ره بکنم عدم در برد	
dağı ondan maşher şahrāsına iltür.	[3 ^b] Giri var olanı yoğ idüp kudretiyle fenā virtür;	44.
فرومانده از کنه ماهیش	جهان متفق بر الهیتش	
‘āciz ħalmasırdur ol Allahuñ niteligün bilmekte.	Halk-ı cihān ittifak etmişlerdür anuñ Allahlıgına;	45.
بصر منتهای جمالش نیافت	بشر ماورای جلالش نیافت	
göz ya’ni idrāk anuñ kemālī āğirini bulmadı.	Ādem anuñ ululuğı ötesini cehd edüp bulmadı;	46.
نه در ذیل وصفش رسد دست فهم	نه بر اوج ذاتش پرد مرغ وهم	
ne anuñ vaşfi etegine irişibilür ‘aql ve añlamak eli.	Ne anuñ zātı ululuğuna uçar idrāk kuşı;	47.
که پیدا نشد تخته‌ای بر کنار	در این ورطه کشتی فروشد هزار	
ki belürmedi bir tahtesi anuñ bir kenārda.	Bu talazda niçe biñ gemi ğarğ olmışdur;	48.
که دهشت گرفت آستینم که قم	چه شبها نشستم در این دیر گم	
ki heybet gelüp tütü benüm yeñümi ħalğ didi.	Ne giceler ben oturdum bu deyrde güm olup;	49.
قیاس تو بر وی نگرده محیط	محیط است علم فلک بر بسیط	
senüñ kıyāsuñ onı kaçlayamaz kädır degüldür.	Kaçlamış felegün ‘ilmi yiryüzünüñ döşemesini;	50.
نه فکره به غور صفاتش رسید	نه ادراک در کنه ذاتش رسید	
ne senüñ fikrünü anuñ şfātunuñ nihāyetine irişür.	Ne ādemün idrāki anuñ zātunuñ niteligine irişür;	51.
نه در کنه بیچون سبحان رسید	توان در بلاغت به سبحان رسید	
ammā ol nitelüksüz tañrınuñ nice idüğüne ‘ilim ve ‘aql erişmez.	Güç yetir belāğatde Şahbān-ı şā’ire erişmege;	52.
بلاحوال از تک فرومانده‌اند	که خاصان درین ره فرس رانده‌اند	
‘āķıbet lā ħavle ve lā-ķuvvet dimek-ile yelmekden ‘āciz kalmışlardur.	Ki ħaşlar ya’ni enbiyā bu yolda atlara binüp sürmüşlerdür;	53.
که جاها سپر باید انداختن	نه هر جای مرکب توان تاختن	
ki yerler olur ki anda kaçkan atmak gerekdür.	Bir her yere kişi mürekkebe kaçkıtmak olmaz;	54.
بینندن بر وی در بازگشت	وگر سالکی محرم راز گشت	
bağlarlar ol kişiyeye giri dönüp ol rāzi söylemek kaçusımı.	[4 ^o] Eger sālİK iseñ veya bir sālİK ki rāza maħrem oldı;	55.
کسی زو نبردهست کشتی برون	که هر دم درین موج دریای خون	
bir kimsecük ondan gemisini taşra kaçkarmamışdur.	Ki dāyim bu kaçan denizünüñ mevcinden ya’ni talazından;	56.

Kaynakça

Birincil Kaynaklar

Yazma Eserler

- *Fragment d'un dictionnaire arabe-turc*, Bibliothèque nationale de France, Arabe 4309.
- *Kitābü Lugati ‘Arabiyeti el-Mütercem bi’l-Fārisi (Bahşayış Lugati)*, Süleymaniye Ktp. Fatih 5178.
- *Lugatçe*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0495.
- *Lugat*, Ankara DTCF Ktp. Üniversite A 358/III.
- *İrşâdü’l-Mülük ve’s-Selâtin*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 1016
- *Fıkha dair bir kitap*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet 46.
- *Tuhfetü’l-Mülük fi’l-İbâdât ve Tercümesi*, Atatürk Kitaplığı, Belediye 1441.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan 175.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Hacı Ali Saib Efendi 235.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 1431.
- *el-Kasidetü’n-nüniyye*, Süleymaniye Ktp. Mehmed Asım Bey 724.
- *Kasîde-i Emâlî*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K0077/5.
- *Gülîstân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0322.
- *Gülîstân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye 0260.
- *Gülîstân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet 0517.
- *Kitâb-ı Bostân*, Bibliothèque nationale de France, Turc 435.
- *Bostân Tercümesi*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 690.
- *Kâfiye Şerhi*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 1785.
- *Mukayyed İlaveli Nahiv Cümlesi*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye - Arapça 315.
- *Ta’limü’l-Müteallim*, Süleymaniye Ktp. İzmir 415.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, University of Michigan Library 446.
- *Kur’ân-ı Kerîm*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 13.
- *Kur’ân-ı Kerîm Tercümesi*, TİEM 73.
- *Kur’ân-ı Kerîm Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar 3966.
- *Kasîde-i Bürde ve Tercümesi*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Şevket Rado 612.
- *Satıraltı Fıkıh Kitabı*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet 46.
- *Kitâb-ı Bostân - Tercüme*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3806.

- *Kasîde-i Bürde*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 4688.
- *Kitâbü'l-Fıkh*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 1360.
- *Esmâ'ü'l-Hüsnâ*, İBB Atatürk Ktp. Belediye Yazmaları 1308/2.
- *Pend-nâme (Tercüme)*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet 104/4.
- *Nisâbü's-Sıbyân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Yazma Eserler 262.
- *Lugat*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 581.
- *Müntehab Fi'l-Luga*, Köprülü Yazma Eser Ktp. Hafız Ahmed Paşa 34Ha328.
- *Tercüme-i Kasîde-i Bürde*, İstanbul Araştırma Enstitüsü, Şevket Rado 263/2.
- *Emsile-i Muhtelifê*, Milli Ktp. Milli Kur'an Yazmalar 06 Mil Yz A3252.
- *Gülistân Tercümesi*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet 322.
- *Kitâb-ı Lugat*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K1017.
- *Hilyetü'l-Şerîf li-Resulillah*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K1059/2.
- *Durub-ı Emsâl-i Osmaniye*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Osmanlıca Kitaplar O1072.
- *Lugat-ı Farsî*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0270.
- *İlm-i inşâ'da müstamel Arabî ve Farsî Lugatlar*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0361.
- *Kur'an-ı Kerîm*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet O0011.
- *Koran with interlinear Turkish translation*, Leiden University Libraries, Digital Collections, Or. 504.
- *Hiz. Ali Dîvânı ve Tercümesi*, İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin 248.
- *el-Kasîdetü'l-Mudariyye ve Tercümesi*, İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin 0900.
- *Eyyühe'l-Veled*, İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin 0996.
- *Kur'an-ı Kerîm Tercümesi*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 325.
- *Tercemetü'l-Esma ve'l-Mesadirü'l-Farsiyye*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 643.
- *Lugat Mecmuası*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 568.
- *Pend-nâme*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 545.
- *Aruz-ı Endelüsî*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 418/XXVI.
- *Lugat-ı Mekâsidü'l-Fars*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 154.
- *Lugat*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 632/I
- *Lugat*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 167/IV.
- *Mecmua-i Lugat*, Ankara DTCF Ktp. Üniversite A 206/II.
- *Emsile*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 951.
- *Kur'an-ı Kerîm Tefsiri*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya, 161.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Atf Efendi 1195.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 3739.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar 2756.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar 3104.
- *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar 6787.
- *Süre-i Rahman Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. İzmir 68.
- *Müntehâki'l-Luga*, Erzurum İl Halk Ktp. 25 Hk 2328/2.
- *Kasîdetü'l-Bürde*, Konya Bölge Yazma Eserler Ktp. Gaziantep İl Halk Ktp. 27 Hk 294.
- *Kur'an-ı Kerîm*, Manisa İl Halk Ktp. 45 Hk 6001.

- *Kur'an-ı Kerîm*, Milli Ktp. Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 2547.
- *Şerh-i Gülistân*, Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp. 19 Hk 4751.
- *Kur'an-ı Kerîm*, Milli Ktp. Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 286.
- *Lugat*, Milli Ktp. Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 3015.
- *Musarrhatü'l-Esmâ*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz B 748.
- *Lugat*, Kastamonu İl Halk Ktp. 37 Hk 1940/1.
- *Terceme-i Fikhü'l-Ekber*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz A 1696/4.
- *Tercüme-i Eyyühe'l-Veled*, Süleymaniye Ktp. Hacı Beşir Ağa 343.
- *Dua-i Seyfi*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz B 346/7.
- *Kunud Duaları Tercümesi*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz B 346/19.
- *Kasîde-i Bürde*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz A 7832/2.
- *Şurûtu's-Salat*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz A 4497.
- *el-Kasîdetü't-Tantarâniye*, Milli Ktp. Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 1661.
- *Kasîdetü'l-Bürde ve Farsça Tercümesi*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları K0887.
- Abdullah b. Yusuf el-Kesteli. *Lugatu İntihab-ı Mirkat*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 312.
- Abdüllatif b. Melek Feriştioğlu. *Lugat-ı Feriştioğlu*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K1086.
- Ahmed Feyzi. *Muallim-i Nasihat*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Osmanlıca Kitaplar K05222.
- Alâeddin Ali Çelebi. *Hümâyûn-nâme*, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Ktp. Revan 845.
- Alî Halife b. Mehmed Antalyavî. *Eyyühe'l-Veled Tercümesi*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 1408.
- Aydın İshak Hocası. *Akse'l-Ereb fi-Terceme-i Mukaddimetü'l-Edeb*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 3180.
- Bâkî. *Dîvân*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 3864.
- Bâkî. *Dîvân*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Şevket Rado 46.
- Bâkî. *Dîvân*, Milli Ktp. Ankara Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 936.
- Cafer Tayyar b. Ahmet Salim. *Zübde-i Gülistân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye 36.
- Derviş Siyâhî Lârendevî. *Lugat-ı Müşkilât-ı Eczâ*, Ankara DTCF Ktp. Mustafa Con A 638.
- Derviş Siyâhî Lârendevî. *Lugat-ı Müşkilât-ı Eczâ*, Milli Ktp. Adnan Ötügen İl Halk Ktp. 06 Hk 99.
- Ebü'l-leys es-Semerkindî. *Kitâbü Mukaddimeti Ebi'l-Leys es-Semerkindî*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 1451.
- Hakanî Mehmed Bey. *Hilyetü'n-Nebî*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K1059/3.
- Murâdî (III. Murâd). *Dîvân*, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Ktp. Revan 740.
- İbnü'l-Hâcib. *Şâfiye*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K0108.
- İbnü'l-Hâcib. *Şâfiye*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye 1282.
- Kudûrî. *Muhtasarü'l-Kudûrî*, Beyazıt Devlet Ktp. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 34 Dev Mer 255-18920.
- Le'âlî Ahmed b. Mustafa Saruhânî. *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Bağdatlı Vehbi 1732.

Le'âlî Ahmed b. Mustafa Saruhânî. *Kaside-i Bürde Tercümesi*, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 3351.

Mir Haydar Tilbe. *Mahzenü'l-Esrâr Naziresi*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 4757.

Muhammed b. İlyas Zileli. *Tuhfetü'l-Hâdiye*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0374.

Nahecuvânî. *Sihah-ı Acem*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K0426.

Sa'dî-i Şîrâzî. *Bostân*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz A 106.

Sa'dî-i Şîrâzî. *Bostân*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 710.

Sa'dî-i Şîrâzî. *Bostân*, Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3802.

Sa'dî-i Şîrâzî. *Bostân*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 711.

Sa'dî-i Şîrâzî. *Gülistân*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 705.

Sehâbî. *Tedbîr-i İksîr*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 193.

Sultan Ali. *Risâle-i Fenn-i Hoşnüvisî*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz FB 53.

Şem'î. *Şerh-i Bostan*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye K1525.

Şinâsî. *Mecmû' u'l-Lugât (Lugât-ı Şinâsî)*, İÜ Nadir Eserler Ktp. Türkçe Yazmalar 555.

Yusuf Halis. *Miftâh-ı Lisân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K00257.

Zemahşerî. *Mukaddimetü'l-Edeb*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail 674.

Zemahşerî. *Mukaddimetü'l-Edeb*, Milli Ktp. Yazmalar 06 Mil Yz B 46.

İkincil Kaynaklar

Açar, Bedriye Gülay. *16. Yüzyıl Şârihlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Bostân'ı (İnceleme-Tenkitledi Metin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE, 2018.

Akkaya, Büşra. *Harezmi Türkçesi satır arası Kur'an tercümesi grameri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE, 2022.

Arslan, Sami. *Osmanlı'da Bilginin Dolaşımı -Bilgiyi İstinsahla Çoğaltmak- İznik Medresesi - Süleymaniye Medreseleri Dönemi*, İstanbul: Ketebe Yayınları, 2020.

Ata, Aysu. *Karahanlı Türkçesinde İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası, Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, Ankara: TDK Yayınları, 2019.

Atalay, Mehmet. "Şeyh Vasfî'nin Reyâhîn Adlı Eseri", *Doğu Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 19, 2019, s. 1-27.

Avcıoğlu, Gamze Gizem. *Sa'dî-yi Şîrâzî'nin hayatı, eserleri ve Türk edebiyatındaki yeri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2018.

Ayçiçeği, Bünyamin. *Kaside-i Bürde Tercümesi*, TEES, (Çevrimiçi) <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaside-i-burde-tercumesi>, 05.09.2022

Ayçiçeği, Bünyamin. *Büsîrî'nin Kaside-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumunu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri*, (Program Kodu: 1002. Proje Nu: 215K398, Proje Yürütücüsü: Bünyamin Ayçiçeği), Tübitak Sobag-Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu, İstanbul: 2017.

Aydın, Bilgin, Ekrem Tak. "XVII. Yüzyılda İstanbul Medreselerinde Okutulan Kitaplar (Tereke Kayıtları Üzerine Bir Değerlendirme)", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 19, 2019, s. 183-236.

Aydınlı, Osman. "Süryani Bilginlerin Çeviri Faaliyeti ve Mutezili Düşünceye Etkisi", *Hitit İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 11, 2007, s. 7-33.

Bayraktar, Mehmet. *İslam Felsefesine Giriş*, Ankara: AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1995.

Biçer, Şükran Erden. *Beytü'l-Hikme ve Tercüme Dönemindeki Önemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi SBE, 2020.

Bilge, Rifat (Kilisli) ve Velet Çelebi. *Ferheng-nâme-i Sa'dî Tercümesi*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1340-1342.

Bilgin, Azmi. *Nazmü'l-Hilâfiyyat Tercümesi*, Ankara: TDK Yayınları, 1996.

Bilgin, Şükran. *Kitâb-ı Bâg-ı Behişt-Za'ifi*, (Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1966.

Bilkan, Ali Fuat. *Osmanlı İmparatorluk İdeolojisi Klasik Dönemde Din, Toplum ve Kültür 1451-1603*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

Bilkan, Ali Fuat. *Osmanlı Zihniyetinin Oluşumu Kuruluş Döneminde Telif ve Tercüme*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Birnbaum, Eleazar. "Interlinear Translation: The Case Of The Turkish Dictionaries", *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi*, C. 26, S. 1, 2002, s. 61-80.

Burman, Thomas E. *Latince Kur'an Çevirileri 1140-1560*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.

Büyüker, Nilgün. *16. Yüzyıl Şairlerinden Rumelili Za'ifi ve Manzum Bûstan Tercümesi: Kitâb-ı Bâg-ı Behişt (Metin-Nesre Çeviri-İnceleme)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2017.

Caferoğlu, Ahmet. *Türk Dili Tarihi II*, İstanbul: Enderun Yayınları, 1984.

Can, Betül. "Tanzimat Öncesi Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretim Yöntemleri," *EKEV Akademi Dergisi*, C. 14, S. 44, 2010, s. 305-320.

Çakar, Esra. "Tâhirî'l-Mevlevî'nin İlk Metin Şerhi Denemesi: "Şeyh Sa'dî'nin Bir Sergüzeşti", *Doğu Araştırmaları Dergisi*, S.10, 2012, s. 47-74.

Çaldak, Süleyman. "Nergis", *DİA*, C. 32, İstanbul: TDV, 2006, s. 560-562.

Demircan, Ömer. *Türkiye'de Yabancı Dil*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988.

Demircioğlu, Cemal. *Çeviribilimde Tarih ve Tarihyazımı-Doğu Batı Ekseninde Bir Karşılaştırma*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Demircioğlu, Cemal. "el-Cahız'dan Manastırlı Memet Rifat'a: Arap Çeviri Kuramcıları İle Osmanlı Mütercimleri Arasındaki Bağlantılar", *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi*, C. 8, S. 13, 2013, s. 739-759.

Demirkazık, Hacı İbrahim. *Abdî'nin Bâgçe Adlı Manzum Bostan Tercümesi İnceleme-Metin-Dizin*, İstanbul: Akademi Yayınları, 2015.

Doğru, İhsan. "Harîrî'nin Makamat'ındaki Atasözlerinin Nida'nın Çeviride Eşdeğerlik Kuramı Bağlamında İncelenmesi", *Çeviribilim Üzerine Kuramsal Çalışmalar* (ed.: Esra Uluşahin-Emrah Eriş), Ankara: Nobel Yayınları 2020, s. 185-216.

Durmuş, İsmail. "Safedî", *DİA*, C. 35, İstanbul: TDV, 2008, s. 447-450.

el-Câhız. *Kitâbü'l-Hayevân*, C. 7, (nşr. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn), Kahire: 1384/1965.

Elmalı, Hüseyin. "Büstî, Ebü'l-Feth", *DİA*, C. EK-1, Ankara: TDV, 2020, s. 226-228.

Ersoy, Mehmed Akif. *Safâhat*, (haz.. Necmettin Turinay), Ankara: TBMM Yayınları, 2021.

Ersoy, Mehmed Akif. "Bedâyiü'l-'Acem - Bostan'dan", *Servet-i Fünûn Dergisi*, S. 399, 1898, s. 134-135.

Ersoy, Mehmed Akif. "Bedâyiü'l-'Acem - Bostan'dan", *Servet-i Fünûn Dergisi*, S. 401, 1898, s. 167-170.

- Ferzan, İbrahim. *Gülşenî-i Sarûhânî Hayatı, Farsça Divanı ve Raz-nâmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 1980.
- Goca, Ayet Abdülaziz. *Haydar Tilbe'nin Mahzenü'l-Esrâr Mesnevisi (Önsöz, Giriş, Metin ve Tercüme, Dizin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2000.
- Gök, Taner. "Şârihin Manzum Tercümesi: Şem'î'nin Terceme-i Kasîde-i Emâlî'si", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 10, 2017, s. 171-204.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. "Bustan", *MEB İslam Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979, s. 823.
- Gutas, Dimitri. *Yunanca Düşünce Arapça Kültür*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2017.
- Güleç, İsmail ve Averbek, Güler Doğan. "Gölgede Kalmış Bir Şairin Bilinmeyen Üç Tercümesi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2018, s. 247-264.
- Gülenç, Halil. *Ferheng-nâme-i Sa'dî İnceleme-Metin*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE, 2010.
- Güneş, İsmail. *Mecma'ul-Envar, Ravzatu'l-Envar ve Eski Anadolu Türkçesi Dönemine ait satır arası ilk Kur'an Tercümesi'ne göre Eski Anadolu Türkçesinde yapım ekleri ve fonksiyonları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde: Niğde Üniversitesi SBE, 2005.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir. *Çevirinin ABC'si*, İstanbul: Say Yayınları, 2019.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir. *Kapılar-Çeviri Tarihine Yaklaşımlar*, İstanbul: Scala Yayınları, 2015.
- Habib. *Hat u Hattâtân*, Kostantiniyye: Matbaa-i Ebuzziya, 1306.
- Hacımuftuoğlu, Nasrullah. "Abdülkâhir el-Cürcânî", *DİA*, C. 1, İstanbul: TDV, 1988, s. 247-248.
- Hassan, Marwa. *16. Yüzyıl Arapça Türkçe Sözlük Mirkatü'l-Luga (Metin-İnceleme-Dizin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2017.
- Hillhouse, Ayşe Uyansoy. *Karışık Dilli Kur'an Çevirisi (Varak no. 1a-37a)*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2006.
- Hitzel, Frederick. *Dil Öğlanları ve Tercümanlar*, İstanbul: YKY, 1995.
- Huart, Clément Imbault. *Les calligraphes et les miniaturistes de l'Orient musulman*, Paris: 1908.
- İlhan, Mevlüt. *Kasîde-i Emâlî'nin Türkçe Tercümelei*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi SBE, 2016.
- İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*, C. 2, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnan, Mehmet Emin. *XVI. Asır Şairlerinden Za'ifi ve Bâg-ı Behişt Mesnevisi (1154 Beyti)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE, 1998.
- İzgi, Cevat. *Osmanlı Medreselerinde İlim – Riyâzî ve Tabîî İlimler*, İstanbul: Küre Yayınları, 2019.
- Kahraman, Alim. "Mehmed Rifat, Manastırlı", *DİA*, C. 28, İstanbul: TDV, 2003, s. 519-520.
- Kara, İsmail. *İlim Bilmez Tarih Hatırlamaz - Şerh ve Haşiye Meselesine Dair Birkaç Not*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2011.
- Karaso, Yakup. *Satıraltı Tercümeli Fıkıh Kitabı*, Ankara: TDK Yayınları, 2017.
- Karatay, Fehmi. *Topkapı Türkçe Yazmalar Kataloğu*, C. 2, İstanbul: Küçükaydın Matbaası, 1961.

- Katipoğlu, Hasan ve Kutluer, İlhan. "Huneyn b. İshak", *DİA*, C. 18, İstanbul: TDV, 1998, s. 377-380.
- Kavruk, Hasan. *Türk Edebiyatında Mensur Hikayeler*, İstanbul: MEB Yayınları, 1998.
- Kaya, Mahmut. "Kasîdetü'l-Bürde", *DİA*, C. 24, İstanbul: TDV, 2010, s. 568-569.
- Kayaoğlu, Taceddin. *Türkiye'de Tercüme Müesseseleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1998.
- Khan, Hamed. *Sa'lebî'nin Kısasü'l-Enbiyâ Eserinin Eski Anadolu Türkçesine Çevirileri: Betimleyici Çeviri Kuramları Işığında Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE, 2019.
- Kılıç, Atabey. "Dağılmış İncileri Toplama: Şerh Tasnifi Denemesi", *Klasik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Turkish Studies, 2007.
- Kızıltan, Rezzan. "Tarihte Çeviri: Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları I: Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar", *Ankara Üniversitesi DTDF Dergisi*, C. 40, S. 1-2, 2000, s. 71-88.
- Kök, Abdullah. *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, 2004.
- Köprülü, Mehmet Fuat. *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1980.
- Küçük, Murat. *Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır arası ilk Kur'an tercümesi (inceleme-metin-dizin)*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, 2001.
- Levend, Agah Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: TTK Basımevi, 1973.
- Macit, Muhittin. "Tercüme Hareketleri", *DİA*, C. 40, İstanbul: TDV, 2011, s. 498-504.
- Manastırlı Mehmed Rif'at. *Hazine-i Hikemiyyatdan-Cevâhir-i Çihâryâr ve Emsâl-i Kibâr*, Halep: Matbaa-i Uhuvvet, 1327/1908.
- Muhammed B. İshak en-Nedîm. *el-Fihrist*, (çev.: Ramazan Şeşen), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Murad, Sibel. *Lugat-ı Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)*, C. 2, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE, 2019.
- Mutlu, Yekta. *Ferheng-nâme-i Sa'dî Tercümesi'nin Gramer Hususiyetleri*, (Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1948.
- Müfettişoğlu, Cengiz. *Karışık Dilli Bir Kur'an Çevirisi (Varak no. 37b-72a)*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2006.
- Müstakimzade Süleyman Saadeddin Efendi. *Tuhfe-i Hattatîn*, (haz.: Mustafa Koç), İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- Nida, Eugene A. *Toward A Science of Translating*, Leiden: E. J. BRILL, 1964.
- Ocak, Mehmet Necip. *Sa'dî'nin Bostan ve Gülistan adlı eserlerinin eğitim açısından değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2001.
- Okatan, Halil İbrahim. *Sürûî Divânı*, Ankara: Engin Matbaacılık, 2010.
- Osman, Asmaa Mohhtar Mohamed Hassan. *Satıraltı amme cüzü tercümelei üzerine karşılaştırmalı dil incelemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi SBE, 2014.
- Öngören, Reşat. "İshak Hocası", *DİA*, C. 22, İstanbul: TDV, 2000, s. 533-534.

- Öz, Yusuf. *Anadolu Sahasında Yazılmış Farsça-Türkçe Sözlükler*, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, C. 47, S. 1999, s. 177-187.
- Özervarlı, M. Sait. “el-Emâlî”, *DİA*, C. 11, İstanbul: TDV, 1995, s. 73-75.
- Öztürk, Uğur. *III. Murad Dönemi Yazılı Kültürü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2022.
- Paker, Saliha. “Terceme, Te’lif ve Özgünlük Meselesi”, *Metnin Halleri: Osmanlı’da Telif, Tercüme ve Şerh* (ed.: Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Klasik Yayınları, 2014, s. 36-71.
- Paker, Saliha. “Terceme ve Nazire Olarak Çeviri: Kültüre Bağlı Kavramlar ve Osmanlı Çeviri Tarihi Araştırmalarına Bir Kavramsal Çerçeve Kurmak”, *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi (Cem Dilçin Armağanı)*, C. 33, S. 2, 2009, s. 89-110.
- Polat, Nazım Hikmet. “Sivaslı Mütevellizade Ömer İhya ve Bâkiresi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 10, 2001, s. 121-167.
- Rado, Şevket. *Türk Hattatları*, İstanbul: 1984.
- Sa’dî-i Şîrâzî. *Hikemiyyât-ı İslâmiyye*, (müntehib ve mütercim: Şeyh Vasfi), İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1304.
- Sa’dî-i Şîrâzî. *Reyâhîn*, (müntehib ve mütercim: Şeyh Vasfi), İstanbul: Mihran Matbaası, 1305.
- Sarıçam, İbrahim ve Erşahin, Seyfettin. *İslam Medeniyeti Tarihi*, Ankara: TDV, 2015.
- Sarıkaya, Muammer. “el-Câhiz’den es-Safedî’ye Çeviri Teorisi”, *Bilimname Dergisi*, S. 3, 2003, s. 133-151.
- Sertkaya, Ayşe Gül. *Şeyh-zâde Abdürrezzâk Bahşı Hayatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 1997.
- Sevindik, Hakan. *Türk Edebiyatında Bostan ve Abdî’nin Manzum Bostan Tercümesi (İnceleme-Metin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE, 2014.
- Soysal, Fırat. *Eşdeğerlik ve Skopos Kuramının Çeviri Eylemine Uygulanabilirlikleri: Bertolt Brecht Çevirilerine Eleştirel Bir Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi SBE, 2012.
- Suçin, Mehmet Hakkı. “Arapça Çeviri Geleneği: Altın Dönem”, *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi (Cem Dilçin Armağanı)*, C. 33, S. 2, 2010, s. 111-138.
- Suçin, Mehmet Hakkı. *Dünden Bugüne Arapçaya Çevirinin Serüveni*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2012.
- Suçin, Mehmet Hakkı. “Çeviribilim Perspektifinden Kur’an-ı Kerim Çevirisi”, *Meallerde Geliştirilmeye Açık Alanlar* (ed.: Bayram Köseoğlu, Mustafa Güvenç), Ankara: DİB Yayınları, 2021, s. 41-67.
- Şeşen, Ramazan. “Câhiz”, *DİA*, C. 7, İstanbul: TDV, 1993, s. 24-26.
- Şeşen, Ramazan. “İslam Dünyasında İlk Tercüme Faaliyetleri”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, İstanbul: C. 7, Cüz 3-4, 1979, s. 3-29.
- Şimşek, Yaşar. *Eski Anadolu Türkçesi Satırlı Kur’an Tercümesi (Topkapı Nüshası, Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi SBE, 2017.
- Taner, Melis. “Resimli Bâkî Divanları”, *Bu Devr İçinde Benem Pâdişâh-ı Mülk-i Suhan Bâkî Kitabı* (ed.: Hasan Kaplan), İstanbul: DBY Yayınları, 2022, s. 349-398.

- Tanrıverdi, Eyyüp. “Arap Kültüründe Çeviri Çalışmaları ve Huneyn b. İshak Ekolü”, *Diğer Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, C. 12, S. 23, 2007/2, s. 93-150.
- Taşagül, Ahmet. “Talas Savaşı”, *DİA*, C. 39, İstanbul: TDV, 2010, s. 501.
- Taşcı, Hülya Canpolat. “Türkçe Edebî Şerhlerde Amaç ve Yöntemler”, *Metnin Halleri: Osmanlı’da Telif, Tercüme ve Şerh* (ed.: Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Klasik Yayınları, 2014, s. 72-97.
- Tekin, Şinasi. “Eski Türklerde Tercüme Faaliyetleri”, *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi*, C. 32, S. 2, 2008, s. 99-111.
- Togan, Zeki Velidi. “Londra ve Tahran’daki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, C. 3, S. 1-2, 1959-1960, s. 133-160.
- Toker, Osman. *Karışık Dilli Kur’an Tercümesi (Varak no. 109b-144a)*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2000.
- Tokmak, A. Naci. *Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: Çantay Kitapevi, 1995.
- Topaloğlu, Ahmet. *XIV. Yüzyılın Ortalarında Yapılmış Satırlı Kur’an Tercümesi*, C. 1, İstanbul: Dergah Yayınları, 2018.
- Toparlı, Recep. *İrşâdü’l-Mülük ve’s-Selâtin*, Ankara: TDK Yayınları, 1992.
- Turan, Fikret. *Eski Oğuzca Sözlük Bahşayış Lugati*, İstanbul: BAY Yayınları, 2001.
- Türe, Edibe Kübra Yılmaz. *Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır arası bir Kur’an tercümesi üzerine dil incelemesi / Giriş-inceleme-metin-sözlük / 1b-63b*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2018.
- Unan, Fahri. “Klasik Dönem Osmanlı Medreselerinde Eğitim Üzerine Yapılmış Çalışmalara Dair Bir Bibliyografya Denemesi”, *Dîvân İlmi Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 18, 2005, s. 79-114.
- Üçer, İbrahim Halil. “Antik-Helenistik Birikimin İslam Dünyasına İntikali: Aristotelesçi Felsefenin Üç Büyük Dönüşüm Evresi”, *İslam Felsefesi: Tarih ve Problemler* (ed.: M. Cüneyt Kaya), İstanbul: İSAM Yayınları, 2018.
- Ülken, Hilmi Ziya. *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Ünlü, Suat. “Kur’an-ı Kerim’in Türkçeye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur’an Tercüme-leri”, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 27, s. 9-56.
- Ünlü, Suat. *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur’an Tercümesi (TIEM 235v/3-450r7) (Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE, 2004.
- Üşenmez, Emek. *Türkçe İlk Kuran Tercümelelerinden Özbekistan Nüshası: Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)*, İstanbul: Akademik Kitaplar, 2013.
- Venuti, Lawrence. *Translator’s Invisibility: A History of Translation*, London and New York: Routledge, 1995.
- Yasa, Ş. Alparslan. *Türkçenin İnkişafı İçin Tercüme*, Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Yazar, Sadık. *Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, 2011.
- Yazar, Sadık. *Tercüme-i Tuhfetü’l-Elbab ve Nuhbetü’l-Acab = Gırnati Seyahatnamesi: İnceleme- Metin- Sadeleştirme- Tıpkıbasım*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2015.
- Yerdemir, Fatih. *Sudi’nin Gülistan ve Bustan şerhlerinde şerh yöntemi ve söz varlığı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi SBE, 2016.

- Yıldırım, Ceylan. *Amin Maalouf'un Romanlarının Türkçe Çevirileri: Coğuldizge Kuramı Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Çözümleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, 2015.
- Yıldırım, Mestan. *15. Yüzyıl Şairlerinden Gülşenî-i Sarûhânî'nin Râz-nâme (Makâlât-ı Gülşenî) Adlı Eserinin Tenkitli Metni*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007.
- Yılmaz, Ozan. *16. Yüzyıl Şâirlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân'ı (İnceleme-Tenkitli Metin) I-II*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008.
- Yılmaz, Recep. *Karışık Dilli Kur'an Çevirisi (Varak no. 183b-222a)*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2007.
- Yusuflü, Gulam Hüseyin. *Bostân-ı Sa'dî-Sa'dî-nâme, Tashîh ve Tavzîh*, Tahran: 1359/1981.
- Yüce, Nuri. *Mukaddimetü'l-Edeb*, Ankara: TDK Yayınları, 2014.
- Yücer, Elif. *Sırru'l-Esrâr Literatürü ve Nevâlî'nin Sırru'l-Esrâr Tercümesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2019.
- Yüksekkaya, Gülden Sağol. *Harezmi Türkçesi: Satır arası Kur'an tercümesi. Giriş-metin-sözlük (2 cilt)*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1993.

Osmanlı Edebiyatında Satıraltı Tercüme Tekniği ve **SATIRALTI BİR BOSTÂN TERCÜMESİ**

Tercüme tarihi içerisinde en eski tercüme tekniklerinden biri kabul edilen satıraltı tercüme tekniği, Osmanlı edebiyatı içerisinde ilk olarak Kur'ân-ı Kerîm'in tercümesinde kullanılan bir teknik olup daha sonra yaygınlaşarak birçok farklı konuda yazılmış metinlerin tercümesinde kaynak metnin korunması, dil öğretimi gibi amaçlara hizmet etmesi için kullanılmıştır.

Bu kitapta Osmanlı edebiyatında satıraltı tercüme tekniğiyle hazırlanmış metinlerin başlıcaları üzerinden satıraltı tercüme tekniğinin kullanım amaçları ve işlevleri, teknik özellikleri incelenmiş ve Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Bostân* isimli eserinin Osmanlı Dönemi'nde satıraltı tercüme tekniği kullanılarak yapılmış Türkçe bir tercümesi ve bu tercümenin incelemesi sunulmuştur.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-89-2

9 786256 769892